

MOKOMĖS POLITOLOGIJOS

Kad Baltijos šalys yra visuomenės mokslų pertvarkos iniciatorės, paliudijo ir Estijoje 1989 metų rugsėjo 20-22 dienomis įvykusi "Tarptautinė politologų mokykla". Jos rengėjai - Talino politechnikos instituto politologijos katedra, Estijos Mokslų akademijos filosofijos instituto politologijos skyrius, Estijos švietimo komitetas - sudarė puikias darbo ir poilsio sąlygas. Mokykla veikė Talino priemiestyje - Lohusalu.

Svarbiausi šio renginio tikslai buvo pateikti politologijos žinių, pasidalinti politologijos dėstymo patirtimi, užmegzti tarpusavio ryšius.

Mokytojais šioje mokykloje buvo Vakarų šalių politologai ir sovietologai, atvykę iš JAV, Kanados, Anglijos, VFR, Švedijos, Australijos, Airijos, Vengrijos ir Lenkijos. Aktyviai dalyvavo mokslininkai iš Maskvos, Sverdlovsko. Perskaityti 26 pranešimai - nuo specialių politologijos problemų (K. Kouklis (Coucly) - "Lyginamoji politika ir mažos Europos tautos"), sovietologinių tyrinėjimų (F. Eidlinas - "Bejėgiškumo jėga ir komunistinės valdžios sistema") iki Vengrijos politinės padėties ir TSRS nacionalinės politikos problemų analizės.

Vakarų šalių politologų pranešimuose ir pasisakymuose vyravo ieškojimų, požiūrių įvairovės dvasia. Buvo siekiama atsiriboti nuo pretenzijų politologijai rasti tiksliojo (gamtamokslinė prasme) mokslo statusą, pvz., E. Šulcas (VFR) - "politologija - idėjų konglomeratas", G. Lapidus (JAV) - "politologija - amorfinė, variacinė disciplina", R. Sparingas (Švedija) - "politologija buvo ir liks ikimoksliniame lygyje". Simpatizavome politikos kaip interesų subalansavimo, politikos kaip bendrabūvio formų ieškojimo supratimui. Tokia politikos samprata yra artima Gorbačiovo "naujamam mąstymui", kuris ir sudaro galimybę prie bendro stalo susėsti Vakarų sovietologams ir TSRS mokslininkams.

G. Lapidus, pastebėjusi pilietinės visuomenės gimimą pas mus, pažymėjo, kad Pabaltijo šalių judėjimų ir TSRS dezintegracijos subalansavimo problema yra viena iš svarbiausių JAV sovietologijoje. Vokiečių politologų šių dienų aktualijas E. Šulcas apibrėžė taip: "Ką turime daryti, kad savo tikslus pasiektume išsaugodami taiką". Apskritai vyravo mintis, kad Vakarai pasisako prieš staigią TSRS dezintegraciją.

Naujo mąstymo požymiai buvo ryškūs daugelio TSRS mokslininkų pranešimuose ir pasisakymuose. Konstruktyviam darbui nuteikė pirmasis pranešimas - "Socialistinis pliuralizmas ir daugiapartiškumas", perskaitytas B. Kurašvilio (Maskva). Daugiapartiškumo pamatu pripažinęs skirtingas žmonių orientacijas, pranešėjas įžvelgė tris ryškėjančias politines kryptis visuomenėje ir partijoje: 1) nuosai kairioji, 2) centristinė kairioji, 3) centristinė dešinioji. Jos skiriasi viena nuo kitos nevienodu reformų būtinumu ir jų masto supratimu. J. Višnevskio (Sverdlovskas) manymu, politinio pliuralizmo riba yra laisvas asmens apsisprendimas. Minties originalumu ir konstruktyvumu pasižymėjo A. Jusupovskio (Maskva) pranešimas "Nacionalinės politikos deformacijos teoriniai šaltiniai". Apibūdinęs Stalino laikų TSRS kaip "tautų Gulagą", pranešėjas kritiškai vertino lenininę nacionalinę politiką. Kalbėdamas apie politologijos studijas, A. Jusupovskis pastebėjo, kad žalingas yra mechaniškas Vakarų politologijos tradicijų savinimasis, ir pasiūlė retrospektyvinės politologijos modelį. Tai politologija, kylanti iš savų tradicijų ir atitinkanti šiuolaikinius poreikius.

Daug dėmesio politologijos kurso metodikai, programų, literatūros, politologų rengimo klausimams skyrė ir kiti pranešėjai. Vakarų šalių atstovai pasakojo apie politologijos studijas aukštosiose mokyklose, pažymėdami jų autonomiškumą, įvairovę, ryšį su gyvenimu. Maskvos universiteto mokslininkai (G. Belovas, A. Degtiariovas) informavo apie rengiamas politologijos kurso programas. Tarybinės politinių mokslų asociacijos atstovas K. Krylovas informavo apie ruošiamą politologijos vadovėlį (red. Ch. Šachnazarovas), kuris turėtų

išeiti 1992 metais. R. Brožinekas propagavo politologijos dėstymo patirtį Lenkijoje ir A. Bodnaro redaguotą vadovėlį "Mokslas apie politiką". Ryškėjo noras turėti politologiją kaip griežtą žinių sistemą, ką jau minėtas A. Jusupovskis įvertino kaip "akademizmo šmėklos klaidžiojimą mūsų auditorijoje".

Gyva diskusija kilo už apskritojo stalo, surengto politinės padėties Estijoje klausimu. Dalyvavo EKP CK ideologijos skyriaus vedėjo pavaduotojas G. Soatla, J. Lifšicas ir kt.

Lietuvai šiame renginyje atstovavome penkiese. E. Bagdonas skaitė pranešimą "Ekonominės ir politinės sistemos ryšys ir politologijos kategorijos".

Renginio pabaigoje buvo diskutuojama, tariamasi dėl pranešimų publikavimo žurnale "Naučnyj komunizm" ("jei bus pakeistas pavadinimas" - replikavo iš salės), dėl kito panašaus renginio organizavimo.

Ar išmokome politologijos? Kiekvienas išsivežėme savų minčių. Tačiau bene svarbiausia iš jų ta, kad politologija yra įvairi, kaip įvairūs yra žmonės ir visuomenė.